

ימי השני בבי"ם

ימי השובבי"ם (ר"ת ש'מות ו'ארא ב'א ב'שלה י'תרו מ'שפטים ובשנה מעוברת נוסף גם ת'רומה ת'צוה).
דהיינו ממוצאי שבת קודש ו'יחי' אשר אז מתחיל סדר 'שמות', ועד מוצ"ש פרשת 'משפטים', ובשנה מעוברת עד מוצ"ש פרשת 'תצוה'.
הינם שבועות המסוגלים מאוד לתשובה ותיקון הנפש ובפרט לתיקון חטאת נעורים ופגמי הקדושה.
בגליון זה לקטנו מעט מדברי הספה"ק על מעלת וסגולת ימים אלו, ודברים המסוגלים לתקן העניינים היפך הקדושה.

הקדושים, ומתעורר הכח ההוא בכל שנה בימי השובבי"ם והקריאה מעורר הזמן כידוע, ואפשר לומר על דרך רמז; ודברת "בם" בגימ' מ"ב, שהם מ"ב ימי השובבי"ם, ודרשו חז"ל (יומא י"ט ע"ג) ודברת בם ולא בדברים בטלים, שיש להתאמץ ולהזדרז שיהיו הימים הללו ימי חשבון הנפש בתורה ותפילה ותחנונים, וישים האדם אל לבו לתקן מה שפגם, ואל יבטל סגולת הזמן הזה בדברים בטלים, ונרמז באמרום ז"ל "ודברת בם - ולא בדברים בטלים".

✧ כתב בספר 'אהבת חיים' (מהדו' תשנ"ד, פי' עמות עמי ט') להצדיק הקדוש חכם מנחם מנשה ז"ע"א (נלבי"ע י"ה אלול תשכ"ח, ומרן הגה"ק רבי מרדכי שרעבי ז"ע"א העיד עליו כי היו ראש הליו צדיקים) וז"ל: "פרשיות אלו מסוגלים לתיקון הנפש השובבה, כשם שאבותינו במצרים נפתח להם שער התיקון בפרשיות אלו, אותם השערים נשאר פתוחים לנו לדורות, וימים אלו מסוגלים מצד עצמם לעזור לכל נפש דורשת תיקון לתקנה. עיקר התיקונים של הנפש הוא תיקון הכללי, תיקון היסוד, תיקון הברית". (ועיון בספה"ק הנ"ל בפרשיות שובבי"ם).

✧ ומובא בשם ספר 'אמרי חיים' להרה"ק מו"ז'ניץ ז"ע"א וז"ל: הנו נכנסים עתה לתוך ימי השובבי"ם, הזמן אשר בו צריך לשוב בתשובה שלימה, לבכות לפני השי"ת, לבקשו ולהתחנן לפניו, שיעזור לנו לתקן את אשר פגמנו. אבי הקדוש ז"ע"א היה אומר ש"מכל רע" גימ' "שובבי"ם" לתקן בימים אלו את אשר פגמו רח"ל - פגם עמלק - "אשר קרך" עכ"ל.

✧ ומובא בשם ספר 'פני מנחם' להרה"ק מגור ז"ע"א וז"ל: "כ"ק אחי ה"לב שמחה" ז"ע"א אמר שאין יודעים איזה אוצר יש לנו, ימים אלו, שובבי"ם, יכולים לתקן הכל בכל העניינים, הקריאה מעורר הזמן, פרשיות אלו של גאולה, יציאת מצרים, שירה, מתן תורה, דינין לפני ולאתריה, ובימים האלו יכולים לתקן הכל, וניתנה האפשרות שלעולם יכול לשוב".

✧ כתב הגה"ק ה'נתיבות שלום' מסלונים ז"ע"א (קטעו מכתבים עבסוק קונטרס נתיבות לשובבי"ם עמי צ"ג) וז"ל: "ימי השובבי"ם שעל פי האריז"ל הם ימי תיקון הנפש, ובמיוחד בשנה מעוברת שובבי"ם ת"ת, לתקן את הפגמים הידועים אשר ידע אינש בנפשיה, הידועים ובלתי ידועים, שורש פורה ראש ולענה, העין רואה והלב חומד וכו' ורתיחת הדם היצה"ר אשר לא ינוח ולא ישקוט, אם לא לתקן את העבר לכה"פ והוא העיקר לקבל על להבא בשבועות אלו לדקדק ביותר בשמירת העינים והמחשבה, שהעצה על זה כמאמר חז"ל כל זמן שרטייה זו על לבך אינך מתיירא לא מן החמין ולא מן הצונן, שמחמם בעת שצריך להיות קר ומקרר בעת שצריך להיות חם, להגביר ביתר שאת וביתר עוז את שקידת לימוד התורה בכמות ובאיכות הוא העמקת המוח והלב, ואז אש של תורה תלך לפניו ותלהט סביב צריו, והרים כדונג נמסו, ולחזק ענין לימוד ה' שעות רצופות הנהוג מקדמת דנא ביישיבתנו בשבועות אלו, [א"ה: כן נהוג בחסידות סלונים ע"פ דברי הרה"ק בעל יסוד העבודה ז"ע"א שהסליג במעלת לימוד ה' שעות רצופות עזה מזכך ומטהר ומכפר] ולחזק ענין תפילה בשפיכת הלב לשפוך שיח ולבקש רחמים שיהיה שמור ונשמר שלא ליפול לשאול תחתית".

✧ הביא גאון עוזנו מרן החיד"א ז"ע"א (יוסף לחוק עמות יום א' בשם ספר דברים עבדושה) בזה"ל: "ימי השובבים ועוז הדרם נאמנו מאד, ומרבית העם נגשים אל ה' לשוב מחטאת נעורים אשר פגמו באות ברית קודש". (ועיון בכל פרשיות שובבי"ם ביוסף לחוק למרן החיד"א [בחוק לישראל] שהביא הרה"ק מעניני תשובה ותיקון עניני הקדושה).

✧ כתב בספר 'יסוד ושורש העבודה' (שער י"ה 'המפקד' פ"ה): "הימים האלו נזכרים בכמה ספרים, וביוחד בכתבי האריז"ל, שימי שובבי"ם המה מסוגלים מאוד לתקנת השבין מעוון המור של הו"ל רח"ל". (ועיון"ש בפנים מש"כ הנהגות לימים אלה).

✧ ומובא בשם ספר 'תולדות אהרון' שכתב: "שובבי"ם הם כמו עשרת ימי תשובה, והוא זמן שמקובל התפילה כמו עשרת ימי תשובה". וכיו"ב מובא בשם ס' 'עטרת ישראל' שכתב: "הנה לאשר בשבת זו מתחילין ימי שובבים לשוב בתשובה שלימה על חטאת נעורים רח"ל, והם ימי תשובה כמו עשרת ימי תשובה ממש, שעל ידי התשובה מתקנים כל הפגמים עד שמתבטל הקטיגור".

✧ כתב בספר 'אוהב ישראל' (פרשת ויחי, ד"ה 'ויקרא יעקב') לגה"ק הרבי מאפטא ז"ע"א (תלמוד הנועם אלימלך] וז"ל הק': "ועל פגם הברית תקנו קדמונינו ז"ל להתענות ולעשות תשובה בימי פרשיות של שובבי"ם כידוע מספה"ק, והנה הגם שנתמעטו כעת כח הדורות בעוה"ר ואינם יכולים לעשות סיגופים ותעניות כראוי, עם כל זה מי שנוגע יראת ה' בלבבו צריך להתאמץ בכל יכולתו ולעשות תשובה על זה החטא כי גדול הוא מנשוא. ובפרט בימי פרשיות של שובבי"ם המסוגלים לכך. ומהראוי לומר ברכת תקע בשופר גדול בכונות הראויים כמבואר בסידור האריז"ל, גם היה רצון הכתוב שם קודם חתימת הברכה. והכל ביראת ה' וברעותא דליבא. ועיקר התשובה הוא ע"י תורה ותפילה וצדקה, כאו"א כפי יכולתו, ובפרט בלימוד תורה שבעל פה ולברר הלכה בליבון ובירור יפה, בזה הוא מקבץ חלקי הטוב והניצוצין קדישין ומברר אותן מתוך הקליפות להוציא בלעם מפייהם בסוד חיל בלע ויקיאנו, וזהו עיקר התיקון של פגם הברית, כי לימוד תורה שבעל פה בכונות הלב וביראת שמו ית' הנכבד והנורא, וכש"כ מי שזוכה ללימוד תורה לשמה ממש, וע"י תשובה כראוי מאסף ומיחד כל חלקי הטוב והניצוצין קדישין למקורן ולשורשן לה' תתאה"...

✧ ומובא בספה"ק 'דברי יואל' לרשכבה"ג הגה"ק מהרי"ט מסאטמר ז"ע"א (פי' וארא ח"ג קעה): "הגם דכל השנה כולה אין לך דבר העומד בפני התשובה, אבל סגולת הימים אלו מסייעים שיתעורר האדם לשוב אל בוראו יתברך". וכן מובא שם (פי' יתרו ח"ד לב): "אלו הימים שקורין בהם יציאת מצרים וקבלת התורה עד פרשת משפטים שכתוב בה הקבלה של נעשה ונשמע המה ימי השובבי"ם, מסוגלים לתיקון החטא הידוע ולהעלות הניצוצות הקדושים, והגם דבכל יומא ויומא זמניה לעשות תשובה, אבל הימים האלה המה מסוגלים יותר ויכולין לפעול בניקל יותר, נשתדל שלא נצא ריקם בידיים ריקניות".

✧ עוד מובא בספר 'דברי יואל' (פי' עמות ח"ג י"ט): "ימים הללו שקורין פרשיות גאולת מצרים מסוגלים המה מאוד לתיקון החטא הידוע כמבואר בספה"ק, כי גאולת מצרים היה ע"י בירור הניצוצין

ועל כן בהעדר אחד מהם אי אפשר להצליח עסק התורה בשום אופן

דברים נוראים ממרן הגה"ק רבנו החתם סופר זיע"א

"הענין בהקדמה אחת קטנה, כי מה שאמרו חז"ל (קידושין ל ע"ב) שהתורה תבלין להנצל מיצר הרע אמנם כל זה כל זמן שלא נטמא גופו בטומאות ברית המעורר וגם ברית הלשון דבור רע, כי איך פום ממלל תועבות למו ימלל רברבן מילין לצד עילאה, ומצורף לזה טהרת עיניים כי המטמא מסלק השכינה ממנו, כאשר כתבתי במקום אחר שנתברך יוסף בברכת עלי"י עי"ן ר"ת עי"ן ר' לנכח ל'ביטו ע'פ'עפיך י'ישירו נ'גדך, ואברהם ניתן לו בת ובכל שמה, וידוע כי הכוונה על השראת השכינה הנקראת בכל, ואמרנו כי רמז בר"ת ברית כ'רתי ל'עיני, דאחז"ל (ב"ב טז.) אברהם בדידה לא הסתכל, ועל שלושתן אמרתי רמז מה יפו "פעמיק" בעלים בת נדיב בתו של אברהם אבינו (סוכה מט.), ואמר שיפה לה לנעול "פעם" נוטריקון פ"ה עי"ן מ'עור כי שלושתן אדוקים ותכפו זה לזה, ועל כן בהעדר אחד מהם אי אפשר להצליח עסק התורה בשום אופן, אשר הוא לבד נשאר לנו להיותו חרב נגד אויבנו פנימי וחיצון, ועתה נשארנו כגיבור שאין בידו כלי זין, ואי אפשר לערוך מלחמה נגד אויבנו, אך בזאת נאות בשפוך כמים לבנו ועפעפינו יזלו דמעה מבלי הפוגות".

ובהמשך כתב: "על כן טיפי הדמעות מכפרים קצת על זה באופן שיוטרה על כל פנים שיכול לעסוק בתורה, ואח"כ יתכפר לו לגמרי, כי התורה בגוף טהור מכפרת על כל עוונות ומשמרת מיצר הרע מכאן ואילך". (דרשות חת"ס ח"ג עמ' פ"ב - פ"ג)

ובזה יהיה ל'ו תיקון

כתב אדמו"ר הגה"ק רבנו יעקב אביהצירא זיע"א (גנוי המלך, מאמר תיקון הברית) וז"ל: "בראשית ר"ת תיקון ברית ש'מור י'שמור ר'איית א'שה. בא לרמוז דעיקר העושה תשובה מפגם הברית, ישמור עצמו מראיית אשה, דאם לא נשמר מראיית נשים, שוא שקד לעשות תשובה, דמיד יהזור לסורו הרע. ואף אם אמור יאמר כיון דלבו שלם, וקבע בעצמו מדות התשובה, לא יזיק לו ראיית העינים, טענתו בטיילה, דהני מילי דלא שאב הזוהמא דתאוות הנשים, אבל זה ששאב הזוהמא דיצר הרע ונשתקע בו וכבר שלט בעיניו ובגופו, כשיחזור עכשו לראות בעיניו מצא מין את מינו וניעור, וחזור יצר הרע תיכף ומיד לשלוט בו, ולכן צריך אזהרה גדולה לשמור עיניו שמירה גדולה, וזהו החילוק שבין יראי ה' לפושעים, דהירא את דבר ה' אינו מביט למרחוק כדי שלא יסתכל בנשים, והכסילים אשר בחושך הולכים, הולכים אחר עיניהם ובוה באים לידי עריות רח"ל, ואפשר לזהו רמז אויב באמרנו: כל אדם חזו בו, אנוש יביט למרחוק. דידוע דשם אדם הוא המובחר באנשים, וכמ"ש רז"ל: אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם, ואנוש הוא השם הפחות באנשים, לז"א: כל אדם - שהוא המין המובחר ביראת השם, אחרים חזו בו והוא לא חזו בהם מרוב חסידותו, ששומר את עיניו. אבל אנוש שהוא השם הגרוע ביראת השם, יביט למרחוק - דהיינו: שהלך אחרי עיניו, ואינו מונע את עצמו מראות ברע. ובוה הרמז על נכון דתיקון ברית ישמור עצמו מראיית אשה, ובוה יהיה לו תיקון".

"יען שבתיקון חטא זה תלוי הגאולה, ולעומתו העון הזה מעכב הגאולה, לכן מתגבר הס"מ בכל כחו למנוע התשובה על זה כדי לאחר את הגאולה, כמו שכתב קדושת זקני הישמח משה' זלה"ה [פ' תבא] וזה לשון קדשו: "כי הנה תמהתי על עיכוב הגלות, כי רוב בני ישראל המה כשרים ומדוע בן דוד לא בא, וכאשר חקרתי נתודע לי כי בבהרותם מרבין חבילות עבירות, עד שדי להם על ימי חייהם, ועל זה אין עושי תשובה כלל וזה הגורם". עי"ש. ולפיכך מתגבר הס"מ למנוע מישראל לשוב על חטא זה..."

(דברי יואל [סאטמר] פ' ויחי עמ' תקנ"ו)

"על כן נקראת מדת היסוד, כי זהו יסוד קדושתו וטהרתו של ישראל, ויסוד קיום כל התורה ומצותיה".

(שם, עמ' תקס"ב)

"חטא הידוע אין לו תנקה כי אם על ידי מסירות נפש להבורא יתברך שמו ולקיום התורה, ובפרט ברבות הנסיגות שבדורנו אי אפשר להתקיים ולהתחזק כי אם בכח מסירות נפש, והתחלת גדר המסירות נפש הוא לוותר על תאוותיו ורצונותיו בשביל רצון הבורא יתברך וקיום התורה ומצוות, דאם אין מוותרין מאומה אין זה בגדר מסירות נפש כלל". (שם, פ' ויחי עמ' תקק)

"יתבונן האדם שכל תנועה של תשובה אין לשער גדול תועלת שלה, הגם שלא פעל על אתר ולא תיקון עדיין, אבל מכל תנועה של תשובה שעשה תצא לו תועלת בזמן מן הזמנים אף שלא חזר למדרגה הקודמת". (שם, פ' תרומה עמ' קצב)

"אפשר לומר עפ"י מה שאמרו ז"ל במס' חגיגה [י"ב ע"א] אמר ר"ל כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום, שנאמר יומם יצוה ה' חסדו, ומה טעם משום דבליילה שיריה עמי עכ"ד הגמרא. והנה כמ"כ חלילה להפך, אם נכשל ח"ו האדם במקרה לילה ר"ל, נבראים מזה מזיקין וקליפות שמקטרגים וממשיכין עליו את הדין ח"ו, אבל יש עצה על זה להשקט מעליו שליטת הדין, דע"י לימוד תורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד, וממילא נמתקים הדינים מעליו". (שם, פ' בשלה עמ' ש"ל)

אפ"ל בכוונת הפסוק [ישעיה א'] הסירו רוע מעלליכם מנגד עיני ולא אמר מנגד עיניכם, כי צריך שיהיו לזכרון בין עיניך תמיד ויהיה לבו נשבר בקרבו, מה נאמר ומה נדבר ורחוקים אנחנו מבחי' זו הרבה מאוד, אבל עם כל זה כל נקודה של תשובה מועיל קצת להחליש כונת החטא. (פ' שמות עמ' קד)

ע"י הפגם באות ברית קודש נופלת השפעת הקדושה ליד החיצונים ר"ל ומתמעט שפע הברכה מן העולם, וזה ראשית לכל דבר הממעה את המחיה מן האדם. (שם, פ' משפטים עמ' קלב)

ואולי לטעם זה כינו חז"ל חטא זה 'חטא הידוע', כי המלוכלך רח"ל בחטא הנורא הזה, שמו נודע בכל השערים לגנאי, והמלאכים הממונים על השערים יודעין ומכירין בו ע"י כחות מלאכי משחית שנבראו על ידו וסובבין אותו, וצריך לזכות גדול ומליצי יושר שלא יהיו השערים ננעלים בפניו ולפני תפלתו שלא ידחפוהו וירחקוהו רח"ל, ואמר רז"ל כי שערי דמעות לעולם לא ננעלו, ועל כן עצה היחידה למי שנכשל רח"ל בחטא הנורא הזה, שיתמרמו ויתחרט מעומק הלב על אשר הכעיס להבורא יתברך שמו, וירבה בתשובה ובתחנונים ובדמעות של אמת להבורא יתברך שמו שיקבל תשובתו, ויש לנו הבטחה מדברי רז"ל כי שערי דמעות לא ננעלו, ואף באיזה מצב שהוא עומד ואף אם שמו ידוע, תפלתו נכנסת בשערי דמעות והבורא יתברך מרחם עליו לקבל תפלתו, ונזכה באלו הימים של שובבים לעשות תשובה שלימה על חטא הנורא הזה, ולשפוך דמעות של אמת להבורא יתברך שמו, והבורא כל עולמים יקבל תשובתו, ובפרט תשובת הרבים דכתיב ק'ל כביר לא ימאס, והבאנו מדברי ק"ז הישמח משה זלה"ה דתשובת הרבים אף אם היא מיראה, מתקבלת בבחי' תשובה מאהבה, ונזכה עוד לעשות רצון הבורא ברוך הוא ולהרבות כבוד שמים על ידינו כי זהו תכלית הכל. (שם, עמ' תקג)

"בוה תליא שמירת כל המצוות, גם יסוד האמונה שנצטוו ישראל במאמר אנכי ולא יהיה לך תליא בזה, כי פגם הברית מכניס בלבו של אדם ספיקות בעקרי האמונה והרהורי מינות רח"ל". (שם, פ' יתרו עמ' פ"ה)

"הנה בכל עון שהאדם עושה נעשה פגם בנפשו ונשתנה בחינת נפשו לגרועותא, ורואין זאת בחוש שכל מה שהאדם משוקע רח"ל בעוונותיו יותר משתנים השקפותיו ורצונותיו וידיעותיו, ומתמעט חשקו ורצונו לענייני קדושה ממה שהיה לו תחילה קודם החטא, ונשתנה לאיש אחר ממש בכל חפצו ורצונותיו, וזה פירוש שובו בנים שובבים חוץ מאחר, שיעשו תשובה קודם שיתהפך ע"י הרגל החטאים לאיש אחר ממש, אמנם ע"י שחוזרין בתשובה יהפך לאיש אחר לטיבותא וכמ"ש הרמב"ם ז"ל [פ"ב מה' תשובה הלכה ד'] יעוי"ש". (שם, פ' שמות עמ' ע')

מובא בס' אהבת חיים (סו"פ שמות) לצדיק הקדוש חכם מנחם מנשה זיע"א: "ולכן כל החס על נפשו ונפשו דורותיו התלויים בו וחפץ בקדושתם, יאמר בכל יום מיזמי השובבים, ואם אפשר בכל ימות השנה, את תיקון הכללי עשרה מזמורי תהלים, אשר ערך רבנו נחמן מברסלב והכין לנו בעוצם קדושתו, זכותו יגן עלינו..." (טו, לב, מא, מב, נ"ט, ע"ו, צ, ק"ה, קל"ו, ק"ט). ובהמשך כתב: "ואחריו יאמר התפילה הסדורה אחרי תיקון הכללי..."

יסודות ועיקרי מצות התשובה

כתב רבנו הרמב"ם זלה"ה (ה' תשובה פ"א ה"א): "כל המצוות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני האל ברוך הוא שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם אשר עשו - זה וידוי דברים. וידוי זה מצות עשה. כיצד מתודין? אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה. וזהו עיקרו של וידוי. וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח. וכן בעלי חטאות ואשמות בעת שמביאין קרבנותיהן על שגגתן או על זדונן אין מתכפר להן בקרבנם עד שיעשו תשובה ויתודו וידוי דברים שנאמר והתודה אשר חטא עליה. וכן כל מחוייבי מיתות בית דין ומחוייבי מלקות אין מתכפר להן במיתתן או בלקיתן עד שיעשו תשובה ויתודו. וכן החובל בחבירו והמזיק ממונו אף על פי ששילם לו מה שהוא חייב לו אינו מתכפר עד שיתודה וישוב מלעשות כזה לעולם שנאמר מכל חטאות האדם".

עוד שם (פ"ב ה"א): "אי זו היא תשובה גמורה? זה שבא לידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשותו ופירש ולא עשה מפני התשובה, לא מיראה ולא מכשלונו כח..."

עוד שם (הלכה ב'): "ומה היא התשובה? הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד שנאמר יעזוב רשע דרכו וגו'. וכן יתנחם על שעבר שנאמר כי אחרי שובי נחמתי. ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם שנאמר ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו וגו'. וצריך להתודות בשפתיו ולומר עניינות אלו שגמר בלבו".

עוד שם (הלכה ג'): "כל המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו שאין הטבילה מועלת לו עד שישליך השרץ. וכן הוא אומר ומודה ועוזב ירוחם. וצריך לפרוט את החטא שנאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב".

עוד שם (הלכה ד'): "מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי ובתחנונים ועושה צדקה כפי כחו ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו..."

עוד שם (פ"ו ה"ד): "וכענין זה [א"ה: יעוין שם בהלכה הקודמת] שואלן הצדיקים והנביאים בתפלתם מאת ה' לעזרם על דרך האמת, כמו שאמר דוד הורני ה' דרכך, כלומר אל ימנעוני חטאי דרך האמת שממנה אדע דרכך ויחוד שמך. וכן זה שאמר 'ורוח נדיבה תסמכני' כלומר תניח רוחי לעשות חפצך ואל יגרמו לי חטאי למנועני מתשובה אלא תהיה הרשות בידי עד שאחזור ואבין ואדע דרך האמת. ועל דרך זו כל הדומה לפסוקים אלו".

מענין נחיצות התפילה לתשובה וכפרה

כתב רבנו יונה זלה"ה (שע"ת שער ראשון אות מ"א): "יתפלל אל השם ויבקש רחמים לכפר את כל עונותיו שנאמר (הושע יד, א) 'קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אָמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו' - זה ענין היודוי; וְאָמְרו אֵלָיו כָּל תְּשֵׂא עוֹן וְקַח טוֹב' - זה ענין התפלה. ופירוש 'וקח טוב' - מעשה הטוב שעשיתנו, כי אמרו ז"ל (סוטה כ"א): עבירה מכבה מצוה. ובעת התשובה יתכפרו העונות ותתעורר זכות המצוה ויאיר נרה, אחרי אשר לא הגיה אורו לפני התשובה".

עוד שם (אות מ"ב): "ועוד יתפלל בעל התשובה אל השם למחות כעב פשעיו וכענן חטאתיו, ושיחפוץ בו וירצהו ויעתר לו כאשר אם לא חטא, כענין שכתבו דברי אליהו על בעל התשובה אחרי היסורין (איוב לג, כו): יעתר אל אלוה וירצהו, כי יתכן להיות העון נסלח ונפדה מן היסורין ומכל גזירה, ואין לשם חפץ בו מנחה לא ירצה מידו, ותאות הצדיקים מן ההצלחות להפק רצון מהשם ושיחפוץ בהם, ורצונו - החיים הקיימים והאמיניים והאור הגדול הכולל את הנעימות, כענין שנאמר (תהלים ל, ו) חיים ברצונו, ונאמר (שם פ, ה) 'אלהים צבאות השיבנו האר פניך ונושעה. ואמרו וזכרונם לברכה (מדרש תהלים מו' פ) אין לנו אלא הארת פניך, והוא ענין הרצון, וכבר הקדמנו ובראנו זה".

עוד שם (אות מ"ג): "ועוד יתפלל בעל התשובה אל ה' תמיד, שיעזרהו אל התשובה, כמו שנאמר (ירמיה לא, יז) השיבני ואשובה כי אתה ה' אלהי".

עוד שם (שער רביעי אות כ"א): "ואמנם יש לו לבקש רחמים כל ימי חייו על סליחת עונותיו הראשונים והאחרונים, ולהיות ירא ומפחד אולי לא השלים חוק עיקרי התשובה. והשנית - כי העברות שיש בהם כרת, יסורין ממרקין אותן, כאשר זכרנו. גם דוד, עליו השלום, אמר (תהלים כה, ז) חטאות נעורי ופשעי אל תזכור. אך לא יזכיר הקודמות בפרט, אחרי אשר שב מהן והתודה עליהם ביום הכפורים, שכבר קיים מצות וידוי בהם, ויש לו לבטוח שכבר נתקבל וידוי במה שהודיו ראוי לכפר. אכן כל הימים יתפלל על סליחת עונותיו, כאשר זכרנו. ואין מחובת התפילה לפרוט חטאיו, רק מחובת היודוי. ועוד מטעם אחר צריך להתפלל על עונות הימים הראשונים, כי אולי יש לו עונות וחטאות שלא התבונן עליהם, לא זכרם ולא התודה עליהם, וכענין שנאמר (שם ט, יג) מנסתרות נקני".

דברים חוצבי להבות אש קודש בענין שמירת הקדושה

מלוקט מספרי מרן הגה"ק צ"ס"ע רבינו יעקב אביחצירא ז"ע"א

"... שאין לך דבר שמפריד בינו לביין קונו יותר מפגם הברית, כי הוא בנין ויסוד ועיקר ושורש האדם. כי הפגם הברית, הוסרה ממנו הקדושה, ומצאה סטרא אחרא מקום לנח בו. כי הברית התום בו שם הוי"ה מבפנים ושם שד"י מבחוץ, וכשפגם בו חס ושלום, נעשה נחש מבפנים ושטן מבחוץ, ונעשה האדם ההוא מחלק סטרא אחרא" ... (אלף בינה)

"... ובאה התורה להזהיר את האדם, שישמור ברית קודש כראוי, כדי שבוה ישיג יראת שמים והכמה כראוי, דבלא שמירת הברית אין כאן יראה, ואין כאן חכמה" ... (שם)

"... ואין אחיזה לחיצונים יותר מהפגם ברית קודש, כמו שכתוב בזהר הקדוש בכמה מקומות, ואמר שם, דמי שאין בו יראה מצד הברית, אין שום יראה שורה עליו מכל מצוות התורה. ומי שעבר עליו רוח טומאה ופגם בברית קודש צריך תיקון גדול, וכל דבר המועיל לתיקון פגם הברית יעשה אותו, והאל יתברך רחמן מלא רחמים, וימינו פשוטה לקבל שבים" ... (שם)

"... בא להזהיר על הברית, כי עיקר קדושת האדם בו תלויה. כי אם האדם שומר בריתו כל גופו שמור, ואם פגם בו כל גופו פגום" ... (גני המלך)

"... דהושב בתשובה ומתקן מה שפגם בברית כראוי ניצול מדינה של גיהנם, והפגם בברית כיון שנתחמם באש יצר הרע, אם לא תיקן כראוי מוכרח הוא ליפול באש של גיהנם. ולפיכך, זה רמזו במילת בראשית ברית אש. דהינו הפגם בברית, ענשו הוא אש של גיהנם, וכל זה אם לא תיקן ושב בתשובה כראוי, אבל אם רתקן כראוי, ינצל מדינה של גיהנם" ... (שם)

"בראשית ראשי תיבות ת'קון א'ות ב'רית ר'מ"ח ש"ס ה' יתקנו. בא לרמוז, דעל ידי הפגם שאדם פגם בברית, פגם בכל רמ"ח אבריו ושם"ה גידיו. וידוע דכמו שיש רמ"ח אברים ושם"ה גידים בגוף, כך יש בנשמה רמ"ח אברים ושם"ה גידים רוחניים, ובפגמו בגוף נפגמה גם הנשמה, וכשיחזור בתשובה כראוי כמו שכתבנו בפרושים הקודמים [א"ה: הכוונה למה שכתב שם בספרו הקדוש 'גני המלך' בשער השלישי 'תיקון הברית' תיקונים לענין זה וכולם רמוזים במילת בראשית יעו"ש בפנים] הכולל יתקון ויחזור לשורשו כבראשונה. ובא הרמז על נכון דכשיתקן אות ברית כראוי גם רמ"ח שם"ה של הגוף והנשמה הכל נתקן" ... (שם)

"... בא לרמוז מעין מה שכתבנו בסמוך דשמירת הברית שקולה ככל התורה. ולפיכך נקראת התורה ברית, לומר כי התורה היא הברית, והברית היא התורה, וצריכים זה לזה, ואין להם תיקון זה בלא זה, דאם קיים כל התורה כולה, והברית פגום הכל בטל ומבוטל. לכן עיקר ושורש ויסוד הבנין הוא הברית" ... (שם)

"בראשית ראשי תיבות א'ם ת'שמור ב'רית ר'חום ש'מור י'שמך. בא לרמוז דעל ידי שמירת הברית כראוי - ה' שומר את האדם שמירה מעולה. והדבר מבואר כמה שמצינו שאנו קובעים מזוזה בפתח הבית, ויש בה שד"י מבחוץ והוי"ה כנגדו מבפנים, ועל ידי זה נשמרים כל בני הבית ואין שטן ואין פגע רע. כך פתח הגוף הוא הברית, והברית אם יהיה שמור בקדושה, הרי התום בו הוי"ה מבפנים, ושד"י מבחוץ, וזו היא שמירה מעולה. ובא הרמז על נכון, דאם תשמור הברית כראוי על ידי זה, הרי התום בו שד"י מבחוץ והוי"ה מבפנים ועל ידי זה רחום שמור ישמך" ... (שם)

"ראש דברך אמת ולעולם כל משפט צדק" (תהלים קיט, קס), אפשר לסמוך זה, למה שכתבנו על ענין שמירת הברית שהיא עיקר השגת האדם לקדושה. ושהרהר, ואומר דוד המלך עליו השלום נתבוננתי וידעתי, כי עיקר דבקות האדם בהקדוש ברוך הוא או הרחקתו, הוא הברית, והראיה הגדולה דתחילת תורתנו הקדושה שם נחקק ונרשם הברית דמילת בראשית היא אותיות ברית אש, ובאה התורה לומר דעיקר קיום התורה שנקראת אש תלוי בשמירת הברית, דאם שומר הברית כהלכתו לו נאה לעסוק בתורה ולקיים מצוותיה, ואם הברית פגום חס ושלום שוא שקד שומר, ואפילו מקיים כל התורה במצוותיה, ואות ברית פגום - הכל בטל ומבוטל, דהברית הוא היסוד שעליו נבנה הבית, דאם אין יסוד, כתלי הבית אין להם על מי לעמוד, והתורה נקראת ברית, להודיע שהיא תלויה בשמירת הברית, ולפיכך הקדימה התורה ברית בתחילתה, להודיע דכל התורה תלויה בשמירת ברית קודש וכל שאר המצוות נגזרין אחריו. וזה"ש "ראש דברך אמת" דהיינו ראש תורתך שם חתמת לנו חותם אמת שהוא ברית שיש במילת בראשית, שהברית הוא חותם אמת, וממה שחתמת לנו חותם אמת שהוא הברית בתחילת תורתך, מזה ידענו דעיקר כל מצוות תורתך תלויה בשמירת הברית, דהשומר ברית קודש כהלכתו, בנקל יכול לקיים מצוותיך וזה"ש "ולעולם כל משפט צדק" דהיינו המקיים ראש דברך שהוא הברית שהוא חותם אמת, ושומרו כהלכתו, פשוט הוא ד"לעולם כל משפט צדק", שהם מצוות התורה ודאי מקימים. והנה, משפט צדק עם הכולל גימטריא זה ברית. לרמוז, דקיום משפט צדק הוא שמירת הברית" ... (מעגלי צדק)

חמשה תיקונים עיקריים

כתב הגאון הקדוש צ"ע רבי אהרון ראטה זיע"א בעל ה'שומר אמונים' (בספרו טהרת הקודש, מאמר תיקון היסוד ריש פ"ג) וז"ל הק': 'והנה תנה בני לבך, ותדע כי עיקר תיקוני היסוד ראיתי שעומדים על חמשה דברים, אשר כל נפש מישראל הגם השפל שבשפלים בכחו לקיימם, רק באם ירצה להיות מהשבים מכאן ולהבא. כי בוודאי אם עמד במרדו, והוא שוב על קיאו, הלא הוא כטובל ושרץ בידו. הגם באמת לאמיתו, שישנם נפשות אשר קשורים ביד יצרם אחר ריבוי הפגמים שעברו, כאמרום ז"ל (ב"ר פ' ל"ד) הרשעים הן ברשות לבן, וכבר אין בכחם להנתק בשום אופן כי הרבו להשחית רח"ל. כאשר באו אלי כמה וכמה בצעקות להציל נפשם משאול תחתית. ולאילו אשר מר להם וצר להם, בידעם עד היכן הפגם מגיע רק שאין בכחם למשוול ביצרם, להנתק מהתאוה החזקה המושל בהם. לאילו ג"כ יועילו התיקונים בע"ה. כי סוף כל סוף יתגבר כח הקדושה, כי מציל עני מחזק ממנו שהוא עני בכח ועני ואביון מגוללו, וכידוע שהכוונה על היצר הגזול נפשות ישראל, והגם מי שהוא עני ואביון שאין לו שום כלי קרב, כי אביון הוא יותר דל מעני, ואין לו במה ללחום כלום, עכ"ז הקב"ה מציל אותו מגולגן זה. כי מציל עני עולה מספרו יצ"ר. וגם יצר פירושו כמו (בראשית לב) ויצר לו שמצער עצמו על חוקת היצר ועושה פעולות להנצל ממנו. אז בוודאי הקב"ה מרחם עליו סוף כל סוף ויוציאו מרשתו אשר נלכד בו. עכ"ל הק'.

לתועלת הקוראים, נציין כאן בקצרה מה הם אלו החמשה תיקונים, וכאן יעניין בפנים הספר (ח"ב, מאמר תיקון היסוד) שביאר כ"א מהם באורך וברוחב. ואלו הם החמשה:

א. מקוה.

(וכתב שם ע"פ 17) וז"ל: 'והנה תיקון הטבילה הוא לאו דווקא ביום קבלת התשובה או ביום שנלכד לטורח עלמנו ומטומאתו, רק יש נענין טהרת המקוה בכל פעם תיקון גדול ונורא לטהרת הברית'. אם כי מזכיר כאן מש"כ שם (במאמר מקוה ישראל) אזהרות שלא ילא שכן בסיסדו וכלשונו שם (פ"ו) על המשוחחים במקוה ללא לבוש וכו"ו: 'הנה פתי כזה בוראי ממשיך זוהמא גדולה על נפשו ולא שיכוח, וכדי כל ילא שמים קודם שהולך למקוה לבקש מה' שלא יכשל ביום אכסור בפגם הרחיקה ובענייני דיבור' עכ"ל. וכתב שם וצפ"ק ז' וז"ל: 'ולפעמים זה הקדושה עינים שמוציא את עלמנו בבית המרחץ, הוא יותר תיחון מעט טבילה המקוה' עכ"ל. ישמע חסד ויוסף לקח. יעווי"ש עוד פנים מה שארריך בענייני המקוה במאמר (ח"ב)

ב. תענית, ונהגו בדורות האחרונים לפדות התעניות בצדקה.

(ומספר התעניות או הפדיון בצדקה ע"פ מה שגילה רבנו הארי"י ז"ל כמובא בבע"ק רוח"ק שתיקון עוון זה הוא פ"ד תעניות. יעוין בטה"ק שם. ויעוין בספר לשון חכמים להבא"ח ח"א סימן ע'. וראה מש"כ בצדקה בצדקה התשובה ע"ג).

ג. להוריד דמעות ע"ז. (ראה פנים בפירוט, ואזהרות שלא ילא שכן בהפסדו)

ד. יהי רצון בתקע בשופר.

(וכתב על זה בטה"ק ומאמר תיקונים סוף פ"ו) 'וזכור אחי זאת ואל יקל בעיניך כי הוא תיקון גדול ונורא'. וראה שם מה שהרחיב בזה. כמו"כ ראה בספר 'עוד יוסף חי - הלכות' להבא"ח פ' בשלח אות י"ז שכתב שם יח"ר בלשון קלה וזכה, ונדפס גם כמיוזר 'עוד יוסף חי' בדפוס תקע בשופר).

ה. קריאת שמע שעל המטה.

(אשר ע"פ דברי רבנו הארי"י ז"ל ע"י קשהמ"ט אפשר להרגו גופות המזיקים שנבראו ע"י פגה"כ כפי שנבאר בשעה"כ ודרוסי הלילה דרוש ז' וכתב שם מהר"י ז"ל: 'ואע"פ שכתב נת' תיקון בצדקה הצדקה שער הגרף שער רוח"ק והוא התיקון המוליד שז"ל הנה התיקון ההוא וא"ה: הנונה לתיקון פ"ד תעניות הג"ל יועיל לנקות לו עונו שלא יכנס לגינים ושימחלו לו עונותיו אלו, אבל עדיין כריך תיקון אחר גדול וזמן ממנו כמשי"ת עתה בכונה ק"ש זו והוא לתקן ולהחיות אותם הט"ו בעצמם שילחו לבט' ונכנסו בקלי ולהחזיקם אל הקדושה'. עכ"ל הק'. ונתבאר דבריו בהמשך כי עיקר הכוונה בזה הוא לב' דברים, א. להמית גופת הטמאות של המזיקים המלבישות לאותם נשמות שעסקה אותם הסט"א ע"י פגה"כ. ב. שאותם נשמות יחזרו לשוקם שבקדושה ויתוקנו שם ויחזרו כל הגשמות והח"כ יבואו בצוה"כ כשאר כל הגשמות, וכדי לכוון כוונה פשוטה זו לכה"ל לפני הק"ש כפי שכתב הבא"ח סדר פסוק היום, וכן נמשע מדברי מהר"י וס"ס שכתב בתחילה: 'אלו כריך שדמע עיני' כוונה זו היא כדי לתקן ולכפר על עון א' חומר מאלו אשר הוא המונע עלייה הגשמה בליה לחדוניה. וע"י כוונה זו נתקן האדם מאלו מאלו ממה שחטא'. וראה בספר סדר היום למרן ה'צן איש חי' שסידר זאת בצופן כל גם למו שאינו מבין בחזרת חס"ו, והעתיקו סדר זה בכמה מקומות. וכן כמיוזר הפל"ח והאמוניק 'עוד יוסף חי' הביא הק"ש שעהמ"ט ע"פ דברי הבא"ח בסדה"י, בצופן קל ולא זכור, וסידר שם אלו ה' כוונות עיקריות בצופן פשוט וזהו לכל נפש כנ"ל, וסידור זה ב"ה מצי מאלו, כך נא ראה, וקחנה משם. ויעוין בצוהרת הקודש שם, מש"כ בצדקה, וכן הרחיב שם על מעלת ק"ש דשחית ושאר ק"ש יעווי"ש).

אלו החמשה תיקונים העיקריים, וסימנם ר"ת **תקבצ"ם** (תפילת ת'קע, ק"ש, ב'כיה, צ'דקה, מ'קוה). ויעווי"ש בפנים שהביא שם עוד עניינים המסוגלים לתיקון היסוד.

כח התהלים

לתשובה וכפרה ותיקון פגמי הקדושה

✧ כתב מרן הגה"ק **רבנו יוסף חיים בעל ה'בן איש חי'** זצוק"ל (בספרו אורח חיים על הגש"פ מהדור תשנ"ט עמ' ע"ט) וז"ל: 'כי בעל תשובה צריך לו לימוד התהלים למאד מאד, מפני כי החיצונים מתקנאים בו, ולימוד התהלים דוחה אותם יותר מכל לימוד של תורה, כי התהלים כמו לזמר עריצים וכו' ולכן כתב השל"ה שצריך האדם לחלק התהלים על ימי השבוע כולו ומסוגל מאד'.

✧ כתב הגה"ק **רבנו אליעזר פאפו** זיע"א בספרו '**פלא יועץ'** (ענף תהלים): 'תהלים גדלה מעלתם, וכבר מוהר"י אזולאי בספר 'יוסף תהלות' אסף איש טהור כמה מעלות טובות נאמרו בלימוד התהלים ויצא עתק בקצ"ר אמין. אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ילקוט שמעוני תהלים א) שהתפלל דוד המלך עליו השלום שיאה לו שבר עליהם כעוסק בנגעים ואהלות, ומאחר שהתפלל דוד המלך שיאה חשוב כעוסק בנגעים ואהלות, נראה דמועיל למודם לתקון הברית, כמו שכתבו גורי האר"י **שלמוד סדר טהרות לתקון פגם הברית**. הנה כי כן, לא יגרע מצדיק ללימוד כל ספר התהלים בכל שבוע מדי שבת בשבתו. ואף שכתבו הפוסקים שמי שיכול ללמוד הלכות ופולפולים ועוסק בתהלים, חשוב בטול תורה לגבי דידה, מכל מקום ללמוד אותם פעם אחת בשבוע לא נאמר זה, ועת לכל חפץ. ומה גם אם קורים אותם ברבים שיתעלו, המה יעלו לרצון יותר מהעוסק בנגעים ואהלות ביחיד. וכתבו שהרגיל בספר תהלים דוחה כל מיני פגעים ופגעים רעים, מעליו ומעל בני ביתו ומעל משפחתו ומעל כל בני דורו, ומגלגל עליהם כל מיני שפע ברכות וטובות והצלחות, ולא יש דבר להגן מפני המזיקים כאמירת קדיש על התהלים. והרובה לידבק בו יתברך ובשבחיו, ידבק ללמוד בספר תהלים. ויש קבלה מאנשי שם הקדושים שמי שיש לו איזה חלק השעה או צער, או שהוא מהלך בדרך או עובר בים או בנהרות, יקרא כל התהלים בכל יום בלי הפסק בכונה והכונה, ויראה נפלאות, וזה בדוק ומנסה. וכל המעלות האלו ויותר מהמה, הנה הנם להקורא אותם כתקונם, אות באות, תבה בתבה, בקול רנה ותודה ובשפל קול התחנה, כי יתן את רוחו אליהן ויבין מה שהוא מוציא בשפתיו, שהם תפלות נוראות על **אויבי וצרי הנפש**, ולזמר עריצים ולהכרית כל החושים והקוצים, ושבחים ותהלות גדולות לנורא עלילות, והדברים עתיקים והם מפלאות תמים דעים, דברי אלה"ם חיים אשר נאמרו לדוד המלך ברוח הקדש, ואף כי אין אתנו יודע עמקן ורומן, ויש אשר לא ידע מאי קאמר, אפלו הכי הדברים פועלים ועושים פרי למעלה, ומעשה ידינו כוננה עלינו, ובלבד שיקרא אותם במתון בלי חסרות ושגיאות, כמנהג כמה בוערים בעם שקורים אותם במרוצה בחלף וחסור ושגיאות כהנה וכנהנה, חוששני להם מחטאת במקום מצוה, אם יכולים לקרא אותם כתקונם, ויהי מרוצתם רעה, וכבר כתבנו בזה לעיל בערך רנה'.

✧ כתב הגה"ק **רבנו אהרון ראטה** זיע"א בס' 'טהרת תיקון היסוד, שער ק"ש פק י"ג) וז"ל: 'ועוד מובא בספר יראים, לגמור בכל שבוע שני פעמים תהלים, וזה תיקון לכל עבירות וכללות גם כן תיקון גדול לפגם היסוד, דהיינו שיאמר יום תהלים בכל יום, ופעם אחת כל התהלים בפעם אחת בלי הפסק. וזה מסר הבעש"ט זיע"ל לתלמידיו שהוא כמנין כפ"ר שני פעמים ק"ן קאפיטלעך (וממרו"ס) והוא תיקון גדול מאד לכל הפגמים'.

✧ מדברי אדמו"ר הקדוש מוהר"ן מברסלב זיע"א (ליקוטי ערות ענף תשובה): 'מי שרוצה לזכות לתשובה יהיה רגיל באמירת תהלים, כי תהלים מסוגל לתשובה, כי יש מניעות רבות מאד מלעשות תשובה, כי יש אחד שאין לו התעוררות כלל לתשובה, ואפילו מי שמתעורר לעשות תשובה יש כמה מניעות לזה, כי יש כמה שישער התשובה סגור בפניהם, ויש שאינו יודע להגיע אל השער השייך לו שדרך שם יתיקא צריך לשוב להשם יתברך, וכיוצא בזה שארי מניעות המונעים את האדם מן התשובה, עד שיכול חס ושלום לבלות ימיו ולמות בלא תשובה ח"ו ועל כל זה מסוגל אמירת תהלים שאפילו אם אין לו שום התעוררות לתשובה ע"י תהלים יזכה להתעורר לתשובה, כי כל אדם ואדם כפי מה שהוא יכול למצוא את עצמו בתוך אמירת תהלים, ועל ידי זה יזכה להתעורר ולעשות תשובה ולבא לשער של תשובה השייך לנשמתו, ולפתוח השער עד שיזכה לתשובה שלמה, ועל ידי זה ישוב השי"ת אליו וירחמהו, אשרי לו'.

✧ מדברי אדמו"ר הקדוש **רבנו אלימלך מליז'נסק** ז"ל (עמו"ס בליקוטי שושה' שבספרו נוע"א) וז"ל: 'ולפעמים אין מועיל תפילה חלילה כי יש עליו קטרוג חלילה ואז צריך לקשרו בעולם הנקרא תהלה כי תהלה הוא מלשון (ואחרי) תהל אור וכו' כי שם הוא אור גדול ואין כח בדן לקשרו שם והוא רחמים גמורים ושם נמתק הכל, ולכן נקראים שירי דוד מלכנו תהלים שיכולין לפעול על ידם הכל ואין שטן ואין פגע רע'.

✧ ליהודי אחד היו בעיות קשות של שלום בית, הגיע הלה לצדיק הנסתר רבי ישראל יצחק משי זהב זיע"ע, הסתכל הרב בכף ידו, ואמר לו שבגלל פגמי הברית רח"ל שנכשל בהחורות, לכן נענש ביסורים אלו, ותיקונו הוא לגמור את כל התהלים פעמיים בשבוע, למשך חודש אחד. הלה התעצל ואמר רק פעם אחת בשבוע, לאחר חודש משלא הסתדר הדבר, חזר שוב לרב שהביט שוב בכף ידו ואמר לו: רואה אני שאמרת התהלים רק פעם אחת בשבוע ולכן לא נגמר התיקון, עליך לומר שוב פעמיים בכל שבוע כדי שהתיקון יתקבל.

(לדיקים נסתרים בזכר החתקון ח"ב עמ' ל"ז)